

N:o 15.

Ank. till Riksd. Kansli den 2 Maj 1884, kl. 12 midd.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i §§ 15 och 18 Riksdagsordningen.

I en inom Andra Kammaren väckt, till Konstitutions-Utskottet hänvisad motion (N:o 139) har Herr *A. Göransson* anført, huru som det vore både känt och erkänt, att vid så väl elektorsval som omedelbara val till riksdagsmän i Andra Kammaren ett högst ringa antal af de valberättigade öfverhufvud tagit infunne sig vid valen för att begagna sin valrätt. Enligt Statistiska Centralbyråns berättelse rörande riksdagsmannavalen år 1881 utgjorde antalet i valen deltagande för landsbygden 19,5 procent, för städerna 45,2 procent och i medeltal för hela riket 23,7 procent af de valberättigade. Således hade för landsbygden ej fullt en femtedel och för hela riket ej fullt en fjerdedel af de valberättigade deltagit i valen, och 68 kommuner eller kommundelar hade alls icke deltagit i valen. Orsakerna till dessa missförhållanden syntes af till Statistiska Centralbyrån inkomna uppgifter hafva varit, dels att valen blifvit kungjorda så kort tid förut, att inom vidsträckta kommuner alla valberättigade ej hunnit derom få kännedom, dels att valför rättaren utlyst valen till sådan tid, då höbergningen eller sädesskörden pågått och i följd deraf en stor del af allmogen varit hindrad att deltaga i valen, dels att kommunalstämmans ordförande fått del af domhafvandens kungörelse så sent, att elektorsval ej hunnit utlysas, dels att messfall inträffat den söndag, då kungörelsen skolat uppläsas, och presterskapet icke föranstaltat om densammes kringsändande, förrän det varit för sent, och dels bristande intresse för saken.

Bih. till Riksd. Prot. 1884. 3 Saml. 10 Häft.

Erfarenheten hade visat, anför motionären vidare, att de flesta riksdagsmannavalen å landsbygden förrättades under Augusti och första hälften af September månader, och af Statistiska Centralbyråns ofvannämnda berättelse framginge, att af 78 omedelbara val inom kommunerna 69 förrättats under tiden 1 Augusti—15 September och att af 64 medelbara val 57 hållits under nyssnämnda tid. Denna tid vore för allmogen i allmänhet och för landtbrukaren i synnerhet mycket olämplig och en orsak till att så få valberättigade deltog i valen, men dertill samverkade äfven flera andra orsaker, och af dessa vore, efter motionärens tanke, ovisshet om dagen och timmen, då valen skulle ske, en af de viktigaste. Då tiden för valen blefve kungjord blott en gång, ofta endast åtta dagar förut, vore det omöjligt att inom vidsträckta kommuner alla valberättigade kunde få kännedom derom, helst många af dem för tillfället kunde vara borta på resor eller sysselsatta vid arbeten i skog och mark flera mil från hemmen. Då det derföre skulle vara en stor fördel för de valberättigade, om en gång för alla bestämdes, när valen skulle ske, på sätt i vissa fall egde rum vid riksdagsmannaval i andra länder, t. ex. Danmark och Tyskland, anser motionären, att i Riksdagsordningen borde föreskrifvas viss dag och timme, då val så väl till riksdagsmän omedelbart som till elektorer för utseende af riksdagsmän i Andra Kammaren öfver hela riket skulle förrättas; och efter samtal med personer från olika delar af vårt land hade motionären funnit första Måndagen i Juli månad bäst passande, dels emedan det vore lämpligaste tiden för flertalet valberättigade inom landet och dels emedan, i händelse af klagomål, valen hellre borde hållas tidigare än senare på året. Motionären är öfvertygad att, derest en bestämd dag för ifrågavarande vals hållande blefve föreskrifven, mera intresse skulle komma att visa sig vid valen och procenttalet af de väljande ökas betydligt; ty då hvar och en visste, hvilken dag riksdagsmannavalet skulle ega rum, kunde han på förhand ordna sina angelägenheter så, att han vore oförhindrad att deltaga i valet, och det skulle blifva en stor, högtidlig dag öfver hela landet.

På grund af hvad han sålunda anført, föreslår motionären att §§ 15 och 18 Riksdagsordningen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

§ 15. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren skola ske antingen medelbart genom elektorer eller omedelbart af de valberättigade. Elektorsvalen så väl som de omedelbara riksdagsmannavalen verkställas öfver hela riket första Måndagen i Juli månad klockan 11 förmiddagen näst före början af de tre år för hvilka valen gälla.

Förordnar Konungen nya val, utsätter han, för så väl elektorsval som omedelbara riksdagsmannaval en och samma dag öfver hela riket.

Afgår eljest riksdagsman i Andra Kammaren innan den tid, för hvil-

ken han vald blifvit, tilländalupit, verkställes ofördröjligen nytt val för den återstående tiden, och skall valförrättaren utsätta tiden för så väl elektorsvalet som för det omedelbara riksdagsmannavalet.

Då hållet val blifvit upphäfdt, utsätter valförrättaren likaledes tiden för nytt vals hållande.

§ 18. Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra; på samma gång kungöra han, der omedelbart val sker, äfven dagen för rösternas sammanräknande, och der elektorsval eger rum, tid och ort för elektoreernas sammanträde till riksdagsmannaval inför valförrättaren.

Skulle i någon församling o. s. v. (oförändradt.)

I § 15 Riksdagsordningen stadgas för närvarande, att val till riksdagsmän i Andra Kammaren skola verkställas inom September månads utgång näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla, och enligt § 18 Riksdagsordningen åligger det vederbörande valförrättare, att, sedan de af Konungens Befallningshafvande erhållit underrättelse om att sådant val erfordras, låta tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift, att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Det torde ej kunna förnekas, att dessa bestämmelser, åtminstone hvad landsbygden angår, kunna medföra afsevärda olägenheter. Då valförrättaren således eger att, inom den tid, Riksdagsordningen föreskrifver, efter eget godfinnande bestämma dagen för riksdagsmannavalet, så är det tydligt att han kan utsätta detsamma å en tid, då det för flertalet af de valberättigade, af de orsaker motionären påpekar, kan vara med svårighet förenadt att inställa sig vid valtillfället, hvaraf blir en naturlig följd, att långt färre komma att deltaga i valet än eljest skulle hafva varit fallet. Ej heller äro de fall sällsynta, då verkställda val efter anförda besvär blifvit af vederbörande myndighet upphäfda på den grund, att desamma icke blifvit behörigen kungjorda. Derest i enlighet med motionärens förslag dagen för ifrågavarande vals hållande blefve en gång för alla bestämd, och denna dag infölle å en tid, som för de väljande i landets olika delar kunde befinnas lämplig, skulle olägenheter af nu antydda slag förebyggas, och man torde, efter Utskottets förmenande, med säkerhet kunna antaga, att ett lifligare deltagande i valen häraf skulle blifva en följd.

Utskottet har i betraktande häraf funnit motionärens framställning beaktansvärd och anser en grundlagsförändring i det angifna syftet väl värd att söka genomföra. Det torde dock enligt Utskottets åsigt svårligen låta sig göra att bestämma en dag för valens hållande, som varder lämplig för både landsbygdens och städernas invånare. För landet är onekligen början

af Juli månad den mest passande tiden, men denna tid torde deremot för städerna finnas mindre lämplig. Vid sådant förhållande och då i betraktande af de grunder, å hvilka förslaget är byggt, en lagförändring i det af motionären angifna syfte hufvudsakligen för landsbygden synes vara af behovet påkallad, torde någon rubbning i gällande bestämmelser, i hvad de afse städerna, icke erfordras.

Hvad sjelfva valdagen beträffar, så har emot motionärens förslag, att valen skulle ega rum första Måndagen i Juli månad blifvit anmärkt, att vid nämnda tid arméns vapenöfningar i allmänhet icke äro afslutade; och då ett stort antal valberättigade således skulle hindras att deltaga i valen, om dessa försigginge å nämnda dag, torde af hänsyn härtill andra Måndagen i samma månad finnas ega företräde,

Vidare har inom Utskottet någon tvekan uppstått derom, huru vida, på sätt motionären föreslagit, de omedelbara valen och, der valen ske medelbart genom elektorer, utseendet af desse borde försiggå samtidigt, eller om den bestämda dagen borde så väl vid medelbara som omedelbara val afse sjelfva valförrättningen. Betraktar man saken uteslutande från teoretisk synpunkt, eger onekligen det senare alternativet företrädet. Men då den ifrågasatta förändringen har till syfte att åstadkomma ett lifvigare deltagande i valen från de valberättigades sida, och de personer, som blifva utsedde till elektorer ej lära underlåta vare sig att göra sig underrättade om dagen, då de hafva att afgifva sina röster eller att då iakttaga inställelse, anser sig Utskottet böra i detta afseende förorda motionärens förslag.

Motionären har föreslagit, att, i de fall, då Konungen upplöser Andra Kammaren med förordnande om nya val, Konungen jemväl skall utsätta en och samma valdag öfver hela riket. För detta särskilda fall torde emellertid, lika litet som för de händelser, då riksdagsman med döden afgått, eller afsagt sig sitt uppdrag, några från de nuvarande bestämmelserna afvikande föreskrifter vara erforderliga; och torde ej heller något stadgande om tiden för rösternas sammanräknande vid omedelbara val vara af behovet påkalladt. Deremot har Utskottet ansett af nöden att, i öfverensstämmelse med nu gällande stadgande, att, der det medelbara valsättet begagnas, elektorsval skall hållas minst 8 dagar före riksdagsmannavalet, föreskrift meddelas derom, att sistnämnda val ej får hållas förr, än minst åtta dagar förflutit efter elektorsvalet.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet föreslå följande förändringar i

Riksdagsordningen.

§ 15.

(Nuvarande lydelse:)

Val till riksdagsmän i Andra Kam-
maren verkställas inom *September*
månads utgång näst före början af
de tre år, för hvilka valen gälla.

Förordnar Konungen — — — —
— — — — återstående tiden.

(Föreslagen lydelse:)

Val till riksdagsmän i Andra Kam-
maren verkställas, för landet inom
Juli och för stad inom *September*
månads utgång näst före början af de
tre år, för hvilka valen gälla.

Förordnar Konungen — — — —
— — — — återstående tiden.

§ 16.

Valen förrättas, för landet, inför
domhafvanden medelst elektor, som
utses inför kommunalstämmans ord-
förande. För hvarje kommun väljes
en elektor och derutöfver, efter folk-
mängden, en för hvarje fullt tal af
ett tusen.

I de valkretsar — — — — —
— — — — folkmängden eger.
Kommuner — — — — —
— — — — folkmängden eger.

I stad — — — — —
— — — — dess ordförande.

Valen förrättas, för landet, inför
domhafvanden medelst elektor, som
utses inför kommunalstämmans ord-
förande. För hvarje kommun väljes
en elektor och derutöfver, efter folk-
mängden, en för hvarje fullt tal af
ett tusen.

Elektorsvalen skola ega rum andra
Måndagen i Juli månad näst före
början af de tre år, för hvilka valen
gälla.

I de valkretsar — — — — —
— — — — folkmängden eger.
Kommuner — — — — —
— — — — folkmängden eger.

Då det omedelbara valsättet begag-
nas, skola för landet valen förrättas å
samma dag och tid, som här ofvan är
stadgadt för val af elektor.

I stad — — — — —
— — — — dess ordförande.

Hvad i denna § är stadgadt om
viss dag för riksdagsmannaval och
för val af elektor eger ej tillämpligt
å de fall, då Konungen förordna-

nya val eller eljest riksdagsman afgår innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit.

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringvända.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra. Der medelbart valsett eger rum, iakttages, att mellan elektorval och riksdagsmannavalet minst åtta dagar skola förflyta, åliggande det valförrättaren att, der dagen för elektorvals hållande ej är genom stadgandena häröfvan i § 16 bestämd, i kungörelsen meddela särskild föreskrift, att detsamma skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringvända.

För kallelse — — — — —
— — — — — stadgadt är.
Der elektorval — — — — —
— — — — — valprotokollet.

För kallelse — — — — —
— — — — — stadgadt är.
Der elektorval — — — — —
— — — — — valprotokollet.

Stockholm den 2 Maj 1884.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.

Reservation:

af Herr von Ehrenheim.